

A brez skrbi! Knjiga v resnici pretkano in spretno predstavi vseh petdeset pojmov. Resda cilja na kultivirane bralce z določeno kilometrino in bralsko vztrajnostjo, kar naj bi zlati bralci nedvomno bili, a se je lahko lotijo tudi nekoliko mlajši osnovnošolci, četudi morda ne bodo vsega razumeli. In prav to je še ena od lepote te knjige – vabi nas k ponovnemu vračanju, ponovnemu branju, uči nas, da branje knjige ni nujno enkratno, zaključeno dejanje, pač pa gre za proces. Ko rastemo mi, raste tudi naš drugačen pogled na isto knjigo, odpirajo se nove izkušnje in novi svetovi.

In kako so vsi ti abstraktni svetovi predstavljeni?

Avtorica uporablja izčiščen jezik, slog je ekonomičen in zreduciran. Gre torej za znanstveni pristop k jeziku, kjer ni odvečnega balasta, stranpota in zastranitev. Pa vendar je Bilbanova znanstveni jezik, ki bi lahko mladim vzbujal občutek teže in suhoparnosti, primerno »oso(n)čila«. Povedi so dinamične in gladko tečejo, pri tem pa odstirajo ravno pravšnjo vsebinsko mero pri vsakem od opisanih izumov. Krovni pojem, ki tako uvaja določeno knjižno enoto, praviloma razpade vsaj še na dve ali več podenot; pri tem pa je treba še posebej poudariti, da so izumi predstavljeni skozi oči sodobne znanstvenice s svežimi, novimi spoznanji. Prav zaradi tega nenadoma postane to tudi knjiga za odrasle bralce, ki lahko dopolnijo svoje »zarjavelo« šolsko znanje.

Tehtno izpisane vrstice igrivo dopolnjujejo ilustracije Ivana Mitrevskega, ki, tako kot avtorica, v resen znanstveni in filozofski svet vpelje veliko humorja, gibkosti in zabave. V maniri skrbne znanstvenice pa nam pisateljica na koncu knjige doda še vrsto zanimivih naslovov knjig, ki se prav tako ukvarjajo in tematizirajo abstraktne izume.

Te so opremljene celo z zahtevnostno lestvico – od enostavnih za branje do, kot zapiše avtorica, »ekstra zafrknjenih besedil«.

Ob koncu druženja s to nadvse vznemirljivo knjigo lahko ugotovimo, da je priporočljiva za domala vse generacije od dvanajstega leta navzgor. Dodamo pa lahko še misel, ki bo avtorico morda napeljala k pisanju knjižnega nadaljevanja, vanj pa bo morebiti zajela tudi razlago za to knjigo značilnih pridevnikov: duhovita, globoka, drzna in navdihujoča.

■ DAVID BEDRAČ

MARIBORSKA KNJIŽNICA IN MLADO GLEDALIŠČE V OKVIRU 58. FESTIVALA BORŠTNIKOVO SREČANJE

»Dogajanje se poraja ob pripovedovanju ...« (Karel Čapek)

V Mariborski knjižnici snujemo tesna partnerska sodelovanja z institucijami, ki si prizadevajo poglobljati celovito izkušnjo na področju kulturno-umetnostne vzgoje. Z raznovrstnimi živimi vsebinami želimo – med drugim – spodbujati trajno zanimanje za knjigo, bralno pismenost, kulturo obiskovanja knjižnic in pripovedovanje. Letos smo se odzvali povabilu k sodelovanju na »Mladem Borštниковem«, kjer smo na pobudo producentke in koordinatorke Mojce Redjko prispevali pripovedovalske veščine, ki izhajajo iz bogate tradicije pripovedovanja pravljic v mreži naših knjižnic (prva pravljlična ura za otroke se je zgodila leta 1971, prvi pravljlični večer za odrasle v letu 1998). Ker je tudi pripovedovanje pravljic in zgodb v sodob-

nem času prepoznano kot samosvoja uprizoritvena praksa, je bilo sodelovanje s češkim gledališčem DRAK, ki temelji na tradiciji češkega lutkarstva in hkrati razvija nove metode in ustvarjalne pristope, dragocena izkušnja.

Avtorice izvirnega pedagoškega programa in ustvarjalnega procesa Anna Hrnečková, Jana Nechvátalová in Tereza Vašíčková so nam posredovale nekaj smernic, ki smo jih razvili z mislijo na domače občinstvo. Razstava je bila prvotno umeščena v Labirint Gledališča DRAK, v arhitekturno zasnovo je bilo vključeno ready-made delo slovenske intermedijske umetnice Nataše Berk, kasneje je interaktivna razstava gostovala v Galeriji Sladovna v Pisku, v Mariboru pa je naselila prostore prve tekstilne tovarne – »Mariborske mehanične tkalnice in apreture Doctor in drug« (danes razstavišče Kibla portal na Valvasorjevi ulici). Izbira prizorišča je bila skrbno izbrana, saj sta prvo tekstilno tovarno v mestu – v mestni četrti Studenci – ustanovila češka tovarnarja Edvard Doctor in njegov zet Ernest Zucker (6. junija 1922). Na Studence so tedaj pripeljali železnico, okraj je zajemal 250 hiš, med katerimi so tekli potoki z bližnjega Pohorja in kjer so bili izviri mnogih studencev. V tovarni bombažnega blaga in preje je v najboljših časih delalo 1.600 delavk in delavcev, v ogromnih halah je ropotalo 22.000 vreten in 840 stavev. Pretežno so zaposlovali ženske, ki so prihajale z revnega podeželja, pričele so služiti denar, začele so razvijati oblačilno kulturo, kar pomeni dragocen emancipatorni trenutek v razvoju mesta. V tem času je na Češkem Karel Čapek ustvarjal motive, ki so po sto letih navdušili mlade češke umetnice in umetnike.

Interaktivna razstava *Tovarna utopije* (*Továrna na utopii*) je bila zasnovana iz šestih postaj – inštalacije šestih avtoric in avtorjev, ki so jih navdihnili utopični motivi v literarnih delih češkega pisatelja in scenarista Karla Čapka (1890–1938). Čapek je bil in ostaja izjemen pisatelj, filozof, mislec in humanist, začetnik klasične evropske smeri znanstvene fantastike, ki se je skozi svoja dela posvečal družbenim temam. Avtorice in avtorji inštalacij so se navdihovali v romanih *Tovarna absolutnega* – Tereza Vašíčková z inštalacijo *Pedala v absolutno*; *Krakatit* – Jan Čtvrtník s pustolovsko zvočno igro *Krakataudio*; *Vojna z močeradami* – Antonín Šilar s kratkim filmom *Pogovor v čolnu* in Robert Smolik z zgodovinsko vojaško razstavo *Mir z močeradami*. Navdih sta prinesli tudi dve Čapkovi dramski besedili *R. U. R.* – Kamil Belohlavek s starodavno igro iz časov, ko so svet še upravljali ljudje in *Primer Makropulos* – Karel Czech, ki je postavil *Prostor nesmrtnosti*. Kot izjemni ustvarjalci na področju lutkovnega in alternativnega gledališča so postavitve zasnovali gledališko in izjemno igrivo.

V pripovedovalski skupini, ki jo je koordinirala Meta Blagšič, smo sodelovali: Lea Hedl, Biserka Bobnar, Robert Kereži, Zdenka Gajser iz Mariborske knjižnice in Alenka Spacal iz Zavoda Bajalka. Na posameznih prizoriščih smo pripravili pripovedovalski program. Pripovedovalka, pripovedovalec je skupino sprejel, jo skozi pripovedovanje uvedel v teme, obiskovalce smo nato razdelili v šest skupin in vsaka je obiskala eno postajo, v uri in pol so vsi udeleženci doživeli vse postavitve. Nazadnje se je vseh šest prizorišč strnilo v sedmo prizorišče – Tovarno prihodnosti, kjer smo sto let po ustanovitvi tekstilne tovarne poskusili stopati v dialog med preteklostjo in

prihodnostjo. Obiskovalci so pripravili kratke predstavitve igrivih prizorišč, ob tem pa smo lahko oblikovali iztočnice za pogovor o pomembnih vprašanih sodobnega časa: umetna inteligenca, vojne, migracije, razvoj tehnologij, želja po nesmrtnosti, kdaj je čas za veliki rdeči gumb in kaj bi sporočili človeštvu čez sto let. Naša sedanost je bila Čapkova prihodnost.

Obisk interaktivne razstave s pripovedovalkami in pripovedovalcem je bil celovit kulturno-umetniški dogodek in naslovniško odprt projekt. Skozi pripovedovalsko gledališko izkušnjo smo v mesecu maju izpeljali 33 ponovitev, obiskalo jih je več kot 900 otrok, mladostnikov, študentov in ostalih odraslih obiskovalcev.

■ ZDENKA GAJSER